

Holger Holgersen undersøkte sjøfuglkoloniene og seinere trekkfuglaktiviteten på Utsira rundt 1950. Han var den første til å undersøke sammenhengen mellom været og trekkfuglforekomstene på Utsira. Foto: Utlånt av Brit Holgersen (ukjent tid og sted).

Men det mest oppsiktsvekkende i presentasjonen var snarere værobservasjonene enn fugleregistreringene, eller egentlig kombinasjonen av de to. For første gang ble det nemlig gjort sammenlignende studier av trekkfuglforekomster og værforhold i Norge. Holgersen allierte seg med Severin Haugland, som hadde ansvaret for værtjenesten ved Utsira fyr, og fikk værdata opptil sju ganger daglig gjennom hele perioden. Et resymé av disse ble presentert i artikkelen, og værforholdene ble kommentert ved oppsummeringen av sesongens mest interessante ornitologiske observasjoner. Dessverre for Holgersen og hans følge var det litt vel mye vær denne høsten: sterk vestavind dominerte gjennom hele perioden. Med slike værforhold skulle man kanskje vente pene havfuglantall, men igjen dessverre for Holgersen & co, ble havfugltrekk viet liten oppmerksomhet blant datidens ornitologer, sikkert delvis fordi teleskopet ennå ikke var en naturlig del av feltutrustningen. Oppholdet innfridde derfor ikke på langt nær Holgersens store forventninger, som hadde sin næring i resultatene fra 1930-tallet. Foruten de åtte nevnte «Sira-gullene», som bl.a. inkluderte øyas første sivhøne og turteldue, ble landets andre gulbrynsanger – skutt av Holst i Gamleskogen 4.10 – sesongens definitive høydepunkt.

dager før de dro til Lista i Vest-Agder og igangsatte de første organiserte trekkfuglregistreringene der. Holst var på Utsira fram til 10.10, mens Holgersen selv ble til 2.10, avbrutt av en ukes fravær i slutten av september. Holgersen hadde de to foregående somrene (i 1949 og 1950) foretatt hekkefuglundørsøkelser på flere øyer langs rogalandskysten, og i den forbindelse besøkte han Utsira med Spannholmane 23.–26.6.1949 samt 25.5 og 6.7.1950 (Holgersen 1951). Foruten å ha registrert 23 hekkende arter, deriblant Sørvestlandets første hekkende krykkjer, fant han fire nye arter for øya sommeren 1949: bergand, fjæreplytt, rødstilk og makrellterne. Lokalbefolkningen kunne rapportere ytterligere to: flaggspett fra seinhøsten 1949 og hettemåke fra våren 1950.

Høsten 1950 ble det registrert åtte nye arter. Resultatene fra feltarbeidet denne sesongen ble publisert i artikkelen «Ornithological observations from Utsira, 1950» (Holgersen 1952), som var den første publikasjonen fra Utsira tilgjengelig også for annet enn et skandinavisk-språklig publikum.

I 1951 besøkte Holgersen Utsira 14.4, hvorpå alkekonge kunne føyes til Utsira-lista, men viet høsten til å besøke de skotske fuglestasjonene på Isle of May og Fair Isle for å studere arbeidsmetodene der. Etter sin første høst på Utsira virket han desillusjonert på øyas vegne, til tross for at han lot været bære hovedansvaret for de magre resultatene. Studieturen utenlands ser imidlertid ut til å ha gjort ham godt, for med økonomisk støtte fra Nansenfondet og feltassistanse fra københavneren Harriet I. Jørgensen, Johan Fredrik Willgoths (1915–1991), konservator ved Zoologisk museum i Bergen, og igjen fra Erling Holst, ble Utsira i perioden 6.9–11.10.1952 atter gjenstand for Holgersens trekkfuglundørsøkelser (Holgersen 1954).

Været var denne gang i langt større grad i Holgersens favør, og til tross for at perioden var dominert av nordavind, var den generelle vindstyrken langt lavere, og antallet dager med sørøstlige vinder betydelig høyere enn i 1950-sesongen. Dette ga også synlige resultater i loggboka. Foruten høyere antall av rastende trekkfugl, inkludert en turteldue, en gulbrynsanger og flere dvergfluesnappere, fikk han has på Norges første polarsisik av den grønlandske nominatformen, og landets første møllere av det som den gang ble regnet som en egen, sibirsk underart *blythi*. Konklusjonen han trakk av dette var at vindretningen har stor innflytelse på artssammensetningen i trekket som berører Utsira, og at det var den sørøstlige vinden som brakte med seg de mange asiatiske artene som hadde blitt påtruffet på Utsira. Dette er et syn som har holdt seg levende helt fram til våre dager.

Nok et tillegg til den europeiske avifaunaen (1953–1954)

Høsten 1953 besøkte svensken Ragnar Edberg (f. 1931) Utsira i perioden 31.8–11.9 (Edberg 1956). Edberg hadde under sitt engasjement som ringmerker på Ottenby, Øland, truffet Anders Bernhoft-Osa og blitt fortalt om Utsira. Edberg planla Utsira-turen sin gjennom korrespondanse med Bernhoft-Osa og Holgersen. På den tiden var det bare Tilla Bendiksen på Skare som innlosjerte gjester på øya, og hun tok 12 kroner natta. Innsamling av fugler var fremdeles det eneste saliggjørende ved dokumentasjon av fugler, og Edberg gjorde seg derfor kjent med den norske jaktloven. Holgersen skriver i brev til Edberg: «Men på den tid De er på Utsira, er fredningstiden utløpt, og det er svært få fugl som i det hele tatt er fredet da. På Utsira fins heller ingen

Europas første krattvårler *Lanius meridionalis* av underarten *pallidirostris*, nylig skutt. Nordvik, september 1953. Foto: Ragnar Edberg.